

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології
факультет № 6**

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни **«Криміналістичні засоби та методи розкриття і розслідування кримінальних правопорушень»** вибіркового компонента освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність: 262 "Правоохоронна діяльність"

за темою: ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ (КРИМІНАЛЬНА
РЕЄСТРАЦІЯ)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 30.08.2023 р.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол № 7 від 25.08.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол № 7 від 29.08.2023 р.

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету Протокол № 6 від 21.08.2023 року № 7

Розробник:

Доцент кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 кандидат юридичних наук, доцент Заяць Д.Д.

Рецензенти:

Голова Київського районного суду м. Харкова, доктор юридичних наук, доцент Шаренко С.Л.

Професор кафедри криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор Степанюк Р.Л.

План лекції

1. Поняття, наукові та правові засади криміналістичних обліків і кримінальної реєстрації.
2. Класифікація обліків, їх відомчо-правова регламентація.
3. Види обліків, що ведуться підрозділами Національної поліції України.
4. Сучасні криміналістичні інформаційні системи міжнародних організацій із протидії міждержавній злочинності

Рекомендована література:

Основна

1. Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [А. Ф. Волобуєв, М. В. Даньшин, А. В. Іщенко та ін.] ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Маляррової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2018. – 384 с. – ISBN 978-966-610-231-0 (Т. 1). URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6440>
2. Криміналістика: Підручник / Кол. авт.: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. / За ред. проф. В. Ю. Шепітька. — 4-е вид., перероб. і доп. — Х.: Право, 2008. — 464 с. URL: <https://law.sspu.edu.ua/files/documents/books/library/17/shepitko.pdf>
3. Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. – 2-е вид, перероб. і доп. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. – 480 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1191/1/%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A6%D0%86%D0%87%20%D0%B7%20%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8%202016%2B.pdf>
4. Криміналістика (криміналістична техніка): курс лекцій / П. Д. Біленчук, А. П. Гель, М. В. Салтевський, Г. С. Семаков. Київ : МАУП, 2001. 216 с. <http://www.kul-lib.narod.ru/bibl.files/krim/book-710.htm>

Додаткова:

1. Бірюков В. В. Теоретичні основи інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів : монограф. / В.В. Бірюков. – Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2009. – 664 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Експертна служба МВС України: <URL://dndekc.mvs.gov.ua/>
2. Харківський НДІ судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса: [URL:// www.hniise.gov.ua/](URL://www.hniise.gov.ua/)

Текст лекції

Вступ

Інформаційні підрозділи МВС орієнтовані на боротьбу з розгалуженими злочинними угрупованнями, що нараховують значну кількість їх членів, які скоюють, протягом тривалого часу, велику кількість різноманітних злочинів.

Ось чому ключовими основами вміння, навиками і гарантією професійної підготовки в боротьбі із злочинністю є вміння і навички роботи з інформаційним забезпеченням. Це в значній мірі підвищує ефективність їх діяльності.

Разом з тим, спілкування з практичними працівниками підрозділів МВС, свідчить про те, що окремі з них мають поверхнєве уявлення про систему інформаційно-довідкового забезпечення і криміналістичні обліки, зокрема, про їх використання під час розслідування злочинів.

1. Поняття, наукові та правові засади кримінальних обліків і криміналістичної реєстрації.

Облік, як засіб боротьби зі злочинністю, має давню історію. Першими об'єктами обліку стали особи, які скоїли злочини. Ще до нової ери з'явилися такі жорстокі способи виділення злочинців із загальної маси людей, як калічення і травмування.

Калічення служило в давнину покаранням і одночасно створювало фізичні ознаки, які говорили про характер злочинів скоєних даною особою. Так, в стародавній Індії за «Законами Ману», які склалися у II столітті н.е. належало за удар, який наніс бідний багатію, відрізати ту частину тіла, якою нанесено удар, а якщо бідний намагався зайняти місце поряд з багатієм, то він підлягав вигнанню та тавруванню на стегні. У стародавньому Вавилоні за законами Хамурапі синові, який вдарив батька – відрізали язик, у годувальниці, що була винна в смерті дитини – відрізали груди. В стародавньому Єгипті за скоєння крадіжки відрізали руку і т.п.

Широко застосовувались таврування у Франції, у XIV-XVIII століттях, де тіло злочинців таврували зображенням у вигляді букв, що вказували на характер злочину. Наприклад, буква «У» означала злодій, дві букви «УУ» злодій-рецидивіст та інше. Застосовувалось таврування і в інших країнах.

З XIX століття стали проводити так звані «поліцейські паради»: осіб, які відбули або відбували покарання, показували спеціальним чиновникам, що мали прекрасну зорову пам'ять. Це дозволяло, в подальшому, ідентифікувати злочинця, якщо він скоїв новий злочин. До речі, засновник французької Сюрте (французька кримінальна поліція) Ежен Француа Відок, сам колишній злочинець, володів феноменальною зоровою пам'яттю і, коли прийшов на службу в поліцію, з успіхом використовував її для впізнання злочинців.

Пізніше з'явилися нові способи обліку: антропометричний метод Бертільона, фотографічний та дактилоскопічний. Таким чином, спочатку обліку підлягали тільки ті особи, що карались за скоєння злочину. В наш час коло об'єктів обліку набагато ширше.

Криміналістичний облік – це система реєстрації, зосередження та систематизації об'єктів або відомостей про них за ідентифікаційними ознаками, з метою використання цих даних для попередження та розкриття злочинів, яка ґрунтується на наукових даних і узагальненнях практики боротьби зі злочинністю.

Реєстрація – це фіксація у встановленому порядку ознак об'єктів в облікових документах за наявності необхідних підстав.

Зосередження - концентрація відомостей про зареєстровані об'єкти або самі об'єкти у певному підрозділі нацполіції.

Систематизація - розміщення реєстраційних документів у відповідності з науково розробленою системою, що ґрунтується на класифікації ідентифікаційних ознак об'єктів обліку.

Отже, кримінальна реєстрація - це науково розроблена система обліку осіб, предметів та інших об'єктів і відомостей про них, які мають криміналістичне значення. Завдання кримінальної реєстрації - забезпечити органи дізнання та слідства необхідною інформацією, потрібною для розкриття та розслідування злочинів. Дані кримінальної реєстрації також використовують у профілактичній та адміністративно-правовій діяльності.

Кримінальну реєстрацію помилково ототожнюють з криміналістичним обліком.

Криміналістичний облік - це система реєстрації всієї криміналістичної інформації, яку використовують як під час розкриття та розслідування злочинів, так і у профілактичній та адміністративно-правовій практиці.

Кримінальна реєстрація означає облік інформації, яку використовують тільки в оперативно-розшуковій, слідчій і кримінально-виконавчій практиці. Тому кримінальна реєстрація зосереджена в органах МВС. Криміналістична інформація може зберігатися в банках даних, які існують в установах, поліклініках, лікарнях, військоматах, відділах соціального захисту населення, спортивних організаціях тощо.

З використанням реєстраційних даних вдається вирішувати такі завдання розслідування, як відкриття кримінального провадження; виявлення невідомого злочинця, який зник з місця події, або особи, яка вчинила втечу з місця позбавлення волі; ідентифікацію злочинця за його слідами; встановлення особи невідомого трупа та ін.

Наукову основу кримінальної реєстрації складають положення про індивідуальність об'єктів, їх відносну стійкість, об'єктивну можливість виявлення, фіксації, дослідження та оцінки ознак об'єктів, яка базується на теорії криміналістичної ідентифікації, наукових положень дактилоскопії, вчення про зовнішні ознаки людини, судово-оперативній фотографії, балістики та інших галузей криміналістичної техніки.

2. Класифікація обліків, їх відомчо-правова регламентація.

Всі обліки класифікуються за такими ознаками:

залежно від рівня централізації обліки бувають

а) міждержавні обліки – обліки Інтерполу, Європолу, міждержавні кримінальні обліки держав СНД (МІБ та ін.);

б) центральні – обліки, які ведуть підрозділи на рівні центральних апаратів правоохоронних органів (у МВС це обліки ДІТ, ДНДЕКЦ, ДКР та ін.);

в) регіональні – що функціонують у структурних підрозділах на рівні ГУНП в областях України та в прирівнюваних до них підрозділах;

г) місцеві – ті, що здійснюються в структурних підрозділах на рівні міських райвідділів ГУНП України та в прирівнюваних до них підрозділах.

За рівнем технічного оснащення:

а) ручні;

б) механізовані;

в) автоматизовані.

За видом облікових об'єктів:

а) люди (злочинці – дані про яких відомі й ті, стосовно яких вони невстановлені, – за слідами, а також трупи людей);

б) предмети, що використовувались як знаряддя (частіше за їх слідами – знаряддя на перешкодах, зброї на кулях і гільзах тощо), стали об'єктами злочинного посягання або належність яких не встановлено (вилучена та знайдена зброя, викрадене майно – як номерні, так і неномерні речі – за різними властивостями, у тому числі за назвою, номерами);

в) події злочинів (за способом скоєння).

За способом фіксації реєстраційної інформації:

а) *описовий* за демографічними даними, за способом скоєння злочинів, за зовнішніми ознаками обличчя, за прикметами викрадених речей;

б) *дактилоскопічний* – сліди пальців невстановлених злочинців, виявлені та вилучені з місць нерозкритих злочинів, відбитки пальців відомих живих осіб, загиблих, особи, які не встановлені, невідомі трупи;

в) *фотографічний* – здійснюється фіксація зовнішніх ознак обличчя, слідів пальців, різні речові докази;

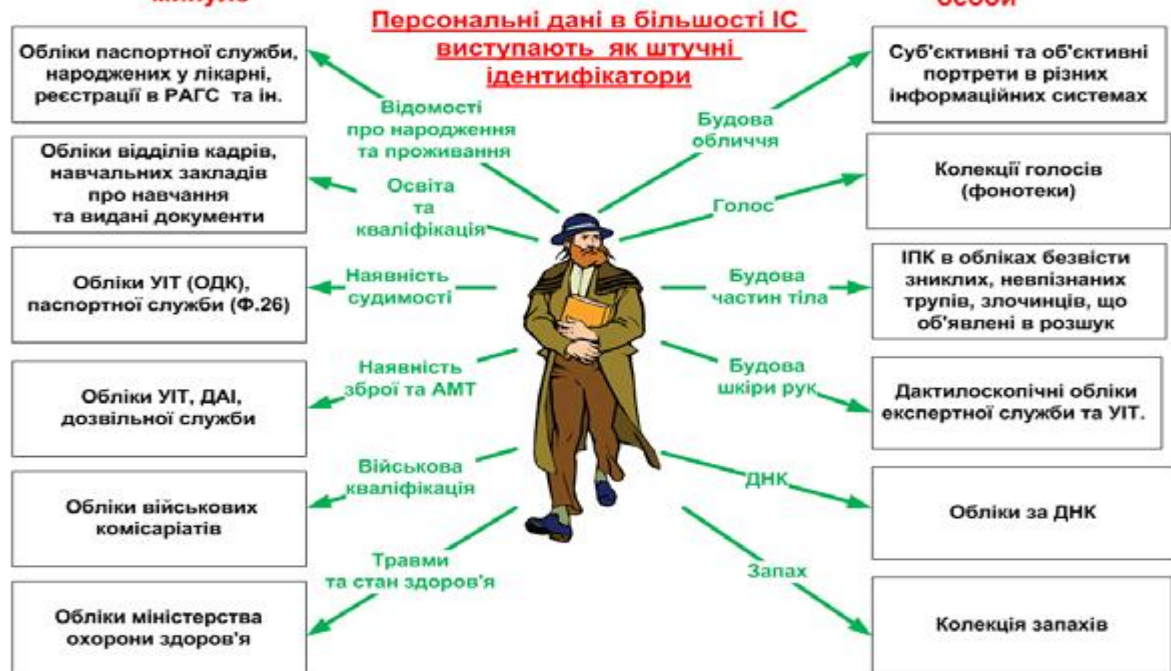
г) *колекційний* – ведеться збирання та зберігання в натурі різних речових доказів, куль, гільз, патронів з місць нерозкритих злочинів, документів, металевих та паперових грошей.

д) *змішаний* використання вказаних вище способів фіксації у різних комбінаціях.

Можуть створюватись обліки:

Інформація про статус особи та її минуле

Інформація про власні ознаки особи

Об'єкти, необхідні для створення, поновлення, зміни колекцій, отримують на підприємствах, у торговельних організаціях, аптеках, лікувальних закладах та ін., за рахунок коштів, що виділяються на придбання витратних матеріалів, а також шляхом обміну з експертно-криміналістичними підрозділами органів внутрішніх справ зарубіжних країн, з якими укладені відповідні угоди.

У разі потреби, довідкові колекції поповнюються речовими доказами, що проходи лили по кримінальним провадженням, та підлягають знищенню за ухвалою суду.

Інформація, одержана з використанням обліків довідкового призначення, видається зацікавленим службам на підставі письмового запиту або за ініціативою Криміналістичного центру.

Правова регламентація обліково-реєстраційної діяльності:

Криміналістичні обліки безпосередньо не передбачені кримінально-процесуальним законодавством.

Проте, статтею 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та статтями 26-28 Закону України «Про Національну поліцію», передбачається можливість отримання зразків для порівняльного дослідження; інформації, що міститься в реєстраційних системах, а також право поліції вести обліки осіб, предметів, фактів та використовувати дані цих обліків, проводити реєстрацію, дактилоскопію осіб, взятих під варту, затриманих за підозрою в скоєнні злочину, обвинувачених в скоєнні навмисних злочинів.

Законом України «Про інформацію» регулюються відносини, що виникають при формуванні та використанні інформаційних систем і банків даних, які направлені на захист інформації і прав суб'єктів, що беруть участь в інформаційних процесах .

Повніше використання спеціальних знань в обліково-реєстраційній діяльності **підрозділів Експертної служби та Департаменту інформаційно-аналітичної підтримки МВС України** регламентується відомчими нормативно-правовими актами:

1. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 31.05.1993 № 314 «Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої добровільно зданої зброї та боєприпасів до неї», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 12.08.1993 за № 06 .

2. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 07.10.1998 № 637/3077 .

3. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11.09.2001 № 785 «Про затвердження Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 25.12.2001 за № 1066/6257 .

4. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.11.2006 № 1183 «Про затвердження Переліку посад працівників експертної служби МВС України, які залучаються Антитерористичним центром та його координаційними групами при регіональних органах Служби безпеки України до проведення заходів щодо запобігання терористичним проявам та їх припинення», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 08.12.2006 за № 1293/13167 .

5. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10.09.2009 № 390 «Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 15.10.2009 № 963/16979 .

6. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.05.2009 № 216 «Про затвердження Вимог до об'єктів і приміщень, призначених для здійснення діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та зберігання вилучених з незаконного обігу таких засобів і речовин», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 12.08.2009 за № 759/16775 .

7. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.06.2011 № 333 «Про вдосконалення порядку обліку атестованих судових експертів Експертної служби МВС України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 07.09.2011 № 1060/19798 .

8. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.12.2011 № 923 «Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС України та атестацію судових експертів Експертної служби

МВС України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 23.02.2012 за № 288/20601 .

9. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.12.2011 № 924 «Про затвердження Положення про Вибухотехнічну кваліфікаційну комісію МВС України та порядок надання працівникам органів внутрішніх справ та їх позбавлення права самостійного проведення спеціальних вибухотехнічних робіт», зареєстрований у Міністерстві юстиції 16.01.2012 за № 46/20359 .

10. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.12.2011 № 925 «Про затвердження Положення про екзаменаційні комісії та порядок надання працівникам органів внутрішніх справ та їх позбавлення права участі як спеціалістів у проведенні слідчих дій і оперативно-розшукових заходів», зареєстрований у Міністерстві юстиції 16.02.2012 за № 47/20360 .

11. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.08.2012 № 691 «Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 07.09.2012 № 1541/21853 .

12. Наказ МВС України від 26.10.2012 № 962 «Про затвердження Інструкції про участь працівників Експертної служби МВС України в кримінальному провадженні як спеціалістів», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 21.11.2012 за № 1946/22258 .

13. Наказ МВС України від 31.05.2013 № 537 «Про затвердження Інструкції про порядок проведення криміналістичних досліджень транспортних засобів і реєстраційних документів, що їх супроводжують, працівниками Експертної служби МВС України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 02.08.2013 за № 1309/23841 .

14. Наказ МВС України від 23.01.2015 № 66 «Про встановлення нормативної вартості однієї експертогодини у 2015 році», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 03.02.2015 за № 121/26566.

3. Види обліків, що ведуться підрозділами Національної поліції України.

Інформаційні системи підрозділів експертно-криміналістичної служби МВС України

Регламентує роботу «Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України», що затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України 10.09.2009 № 390.

Криміналістичні обліки експертної служби функціонують на трьох рівнях:

- центральному у Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС України (далі ДНДЕКЦ), у якому ведуться центральні колекції;

- обласному у науково-дослідних експертно-криміналістичних центрах (далі НДЕКЦ) при головних управліннях, областях, місті Києві, де ведуться обласні колекції;

- місцевому (місцевому кущовому) у міських, районних підрозділах з експертно-криміналістичного забезпечення роботи (далі ЕКЗР), де ведуться місцеві (місцеві кущові) колекції.

Криміналістичні обліки включають такі види:

- трасологічний облік;
- дактилоскопічний облік;
- балістичний облік;
- облік холодної зброї;
- облік грошових знаків, бланків документів, цінних паперів та пластикових платіжних карток;
- облік осіб за ознаками зовнішності;
- вибухотехнічний облік;
- пожежно-технічний облік;
- облік наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів;
- облік генетичних ознак людини;
- облік записів голосів та мовлення осіб;
- облік ідентифікаційних позначень транспортних засобів та реквізитів документів (підписів, печаток, штампів);
- облік матеріалів, речовин та виробів.

Обліки складаються з оперативно-розшукових та інформаційно-довідкових колекцій.

Оперативно-пошукові колекції призначені для:

- отримання інформації про особу, яка причетна до вчинення злочину;
- ідентифікації особи, знаряддя злочину (транспортного засобу, зброї, обладнання тощо, які використовувалися під час учинення злочину);
- установлення спільної родової (групової) належності матеріалів та речовин; інших фактичних даних, які свідчать про вчинення злочинів конкретною особою;
- отримання іншої інформації щодо вчинених злочинів та їх запобігання .

Інформаційно-довідкові колекції формуються з об'єктів (їх копій) та відомостей про них, вилучених або отриманих під час огляду місця події, проведення інших слідчих дій, оперативно-розшукових заходів, а також отриманих під час реєстрації дактилокарт, фото - та відеозображень, записів голосів і мовлення осіб, ДНК- профілів.

Координація роботи з формування оперативно-розшукових колекцій покладається на начальників кримінальної поліції.

Інформаційні системи підрозділів Департаменту інформаційно-аналітичної підтримки МВС України

До основних завдань ДІАП належать:

1) організація інформаційного забезпечення органів нацполіції, надання інформації фізичним та юридичним особам у межах чинного законодавства України й інших нормативно-правових документів, які регулюють цю діяльність;

2) ведення обліків правопорушників, злочинів, скоєних на території України, криміналістичних та оперативних обліків в обсязі, структурі та порядку, визначених чинним законодавством України, які регламентують діяльність правоохоронної системи держави, забезпечення збору й аналізу інформації з відкритих джерел;

3) упровадження сучасних інформаційних технологій та інформаційних систем у діяльність Національної поліції України;

4) формування державної та відомчої статистичної звітності про стан злочинності на території України та результати діяльності Національної поліції України у боротьбі з нею;

5) організація міжвідомчої та (за дорученням керівництва Міністерства) міждержавної взаємодії з питань обміну інформацією;

6) організація виконання та здійснення контролю в межах своїх повноважень за виконанням державних програм з інформатизації;

7) ведення архівного й довідково-інформаційного фондів МВС України;

8) побудова корпоративної інформаційної мережі Національної поліції України та забезпечення її функціонування;

9) ведення єдиного державного обліку всіх суб'єктів господарської діяльності системи МВС України, що підлягають включенню до Державного реєстру підприємств та організацій України;

10) ведення наукових досліджень у сфері інформаційних технологій і координація робіт з упровадження проектів інформаційних систем МВС України.

Інформаційні ресурси системи інформаційного забезпечення Національної поліції України включають:

1) ресурси оперативно-службового призначення;

2) ресурси забезпечення організаційно-управлінської діяльності;

3) ресурси забезпечення діяльності у сфері підготовки кадрів.

З метою забезпечення оперативно-службової діяльності Національної поліції України у ДІАП, УАП функціонують:

1) обліки оперативно-розшукового призначення;

2) обліки оперативно-довідкового призначення;

3) обліки адміністративного призначення;

4) обліки статистичного призначення.

Обліки оперативно-розшукового й оперативно-довідкового призначення створюють умови для встановлення (ідентифікації) певних

об'єктів, розшуку людей і майна, зброї та автотранспортних засобів, отримання відомостей про їх минуле чи належність. За цими функціями їх можна віднести до категорії криміналістичних. При цьому слід зазначити, що інформація з обліків адміністративного призначення та статистична інформація (так само, як і з інших інформаційних систем) також може бути використана в процесі розслідування.

Централізовані обліки ведуться в Департаменті інформаційно-аналітичної підтримки МВС України, а регіональні – в Управлінні інформаційно-аналітичної підтримки при ГУНП України в областях.

І хоча майже в кожному райвідділі (на місцевому рівні) є штатні працівники таких підрозділів, інформаційні системи підрозділів інформаційних технологій на такому рівні не створюються.

У ДІАП при МВС централізованому обліку підлягають:

1) засуджені до довічного позбавлення волі (у тому числі й ті, що раніше були засуджені до смертної кари), до позбавлення волі на певний строк, до тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, до обмеження волі й арешту незалежно від складу злочину, виду та строку покарання;

2) іноземці – засуджені або ті, що перебувають під слідством, незалежно від складу злочину й виду покарання;

3) громадяни України, засуджені судами інших держав до позбавлення волі;

4) засуджені до виправних робіт або звільнені від відбування покарання з випробуванням, стосовно яких судом винесено ухвалу про направлення їх до місць позбавлення волі для подальшого відбування покарання;

5) особи, оголошені в розшук;

6) особи, затримані за підозрою в занятті бродяжництвом;

7) особи, що вчинили злочини й направлені за рішенням суду до психіатричних лікарень для примусового лікування;

8) особи, що проходять за архівними кримінальних проваджень, які зберігаються в архівах МВС України, Служби безпеки України і Центрального державного архіву громадських об'єднань України.

В УІАП, на регіональному рівні, обліку підлягають:

1) особи, узяті на облік на центральному рівні, які скоїли злочини або притягалися до відповідальності, проживають на території певної області чи АР Крим;

2) засуджені особи або особи, яким пред'явлено звинувачення, незалежно від складу злочину чи обраного запобіжного заходу;

3) особи, кримінальні провадження щодо яких припинено відповідно до статей 22, 44 – 49, 97 КК України;

4) засуджені в інших областях до позбавлення волі, що прибули для відбування покарання або проживання в цю область;

5) громадяни України, засуджені судами інших держав, незалежно від складу злочину й виду покарання;

6) особи, які проходять за архівними кримінальними провадженнями,

що зберігаються в архівах ГУНП, управлінь СБУ і територіальних підрозділів ЦДАГО України.

Порядок звернення до обліку та отримання інформації.

Інформація оперативно-довідкового й дактилоскопічного обліку ДІАП при МВС та УІАП ГУНП в областях має обмежений доступ.

Право безпосереднього звернення до оперативно-довідкових картотек мають:

- 1) слідчі та оперативні підрозділи, прокуратури, ДДУПВП, Служби безпеки України при проведенні розслідування у кримінальних провадженнях та оперативно-розшукових заходів;
- 2) органи дізнання при здійснюється розслідування кримінальних проступків відповідно до ст. 298 КПК України;
- 3) підрозділи патрульної поліції при затриманні особи за бродяжництво, чи в разі перевірки її за підозрою в скоєнні злочину, а також при оформленні матеріалів щодо поміщення особи до спецустанови або на примусове лікування;
- 4) суди всіх рівнів.

Інтегрована інформаційно-пошукова система «Армор»

Поєднує в собі

- *Автономну інформаційну систему АІС «Особа»*
- *АІС «Дактилоскопічні обліки»*
- *АІС «Нерозкриті злочини»*

До них належать:

- а) злочинці, оголошені у розшук;
- б) зниклі безвісти особи;
- в) невпізнані трупи;
- г) особи, що не можуть повідомити свої дані.

АІС «Номерні речі»

Облік викрадених і вилучених номерних речей і документів.

АІС «Арсенал», «Зброя мисливців»

Облік втраченої, виявленої, добровільно зданої вогнепальної зброї та іншого озброєння.

АІС «Угон».

Облік викрадених і безхазяйних транспортних засобів.

АІС «Антикваріат».

Облік викрадених предметів, що мають культурну (історичну, наукову, художню) цінність.

Поряд з розглянутими, у підрозділах УІАП також функціонують інші інформаційні системи.

АІС «Ф26» використовується для обліку осіб, що звільнилися з місць позбавлення волі та прописалися на території обслуговування.

АІС «Адміністративна практика» – облік адміністративних правопорушень і осіб, що їх скоїли.

АІС «Нерозкриті злочини» – облік інформації про нерозкриті злочини, скоєні на території області.

АІС «Підричники» – облік осіб, допущених до роботи з вибуховими матеріалами.

АІС «Втрачені паспорти» – облік інформації про втрачені паспорти та їх власників.

АІС «Кримінальна статистика» передбачає:

- 1) накопичення й опрацювання даних про зареєстровані злочини та осіб, що їх скоїли, кримінальні провадження, протоколи про злочини;
- 2) внесення та коригування інформації з карток, що надходять безпосередньо в УІАП; відправку інформації для коригування в райвідділи поліції;
- 3) розроблення й видачу різноманітних статистичних форм звітності і довідкових відомостей за запитами, а також формування й друк контрольних журналів кримінальних проваджень за підсумками року.

АІС «Чергова частина» об'єднала в спільну інформаційну мережу чергові частини Національної поліції України в областях, що дозволяє в режимі реального часу здійснювати обмін інформацією про скоєні злочини та події, аналізувати оперативну обстановку та приймати своєчасні рішення.

АІС «КОЗП» дозволяє автоматизувати процес роботи чергових частин, організувати передачу інформації до чергової частини ГУНП України, у режимі реального часу відстежувати інформацію, що надходить з Національної поліції України, автоматизувати формування добових зведень, здійснювати контроль на рівні ГУНП за термінами розгляду матеріалів.

АІС «Доставлені» – облік осіб, що доставлялися до райвідділів ГУНП в областях.

АІС «ОЗУ» призначена для збирання й усебічного аналізу інформації про організовані злочинні угруповання, а також про осіб, які входять до їх складу.

4. Сучасні криміналістичні інформаційні системи міжнародних організацій із протидії міждержавній злочинності

Інформаційні системи Європолу. Метою створення та функціонування Європолу є підвищення ефективності співпраці компетентних органів у державах – членах Євросоюзу у сфері запобігання тероризму, незаконній торгівлі наркотиками, іншим видам тяжких міжнародних злочинів та боротьби з ними. Коли є дані, що діє організована кримінальна структура і двом або більше державам-членам завдають шкоди ці види злочинів, необхідними стають спільні зусилля держав-членів, з урахуванням масштабу, важливості й наслідків цих злочинів.

Перелік видів злочинів, інформація стосовно яких підлягає обліку, міститься в додатку до ст. 2 Конвенції Європолу. Зокрема, до нього включено:

1) злочини проти життя, здоров'я чи особистої свободи (вбивства й завдання тяжкої шкоди здоров'ю; незаконна торгівля органами й тканинами людини; викрадання людей; незаконне обмеження свободи; захоплення заручників; расизм і ксенофобія);

2) злочини проти власності або суспільних благ; незаконна торгівля культурними цінностями, у тому числі антикваріатом, а також витворами мистецтва; шахрайство й обман; рекет і вимагання; фальшивомонетництво та незаконне використання підроблених грошових знаків; підроблення адміністративних документів і торгівля ними; підроблення грошей і платіжних засобів; комп'ютерні злочини; корупція;

3) незаконна торгівля й завдання шкоди навколишньому середовищу (незаконна торгівля зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами; екологічні злочини; незаконна торгівля видами рослин, які зникають, і їх різновидами; а також гормональними речовинами й іншими активаторами зростання).

У рекомендаціях Ради йдеться про те, що Європолу доцільно встановлювати відносини з компетентними органами держав, з якими держави – члени співтовариства встановили конструктивний діалог. Конвенція відкрита для приєднання будь-якої держави, яка стає членом Європейського Союзу.

Інформаційні системи Інтерполу.

Після утвердження України як незалежної держави у 1992 році Уряд України звернувся до Генерального секретаріату з проханням прийняти Україну до Інтерполу (Постанова Кабінету Міністрів № 555 від 30.09.1992 р.). Прохання було задоволено, і на 61й Генеральній асамблеї Інтерполу в Дакарі (4 – 10 листопада 1992 року) Україну було прийнято до організації. Відтоді почали здійснюватися конкретні організаційні заходи, спрямовані на практичне виконання прийнятих рішень. Кабінет Міністрів України своєю постановою № 220 від 25.03.1993 р. затвердив «Положення про Національне центральне бюро Інтерполу». Постановою визначено, що взаємодія правоохоронних органів України з компетентними органами зарубіжних

держав щодо вирішення питань боротьби зі злочинністю, яка має транснаціональний характер або виходить за межі країни, здійснюється лише через Національне центральне бюро Інтерполу України, яке вважається центром координації такої взаємодії. Повноваження бюро покладені на Міністерство внутрішніх справ, у межах якого сформовано робочий апарат НЦБ. Наказом міністра внутрішніх справ у лютому 1995 року створено групи Укрбюро Інтерполу в ГУУМВС України в Республіці Крим, областях, а також містах Києві та Севастополі.

Порядок використання можливостей Інтерполу регламентує наказ «Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів», затверджений МВС України, Генеральною прокуратурою України, Службою безпеки України, Держкордоном України, Державною митною службою України, Державною податковою адміністрацією України, № 3/1/2/5/2/2 від 09.01.1997 р. В указаній інструкції детально викладено порядок оформлення запитів і вказано, яка інформація повинна бути відображена в запиті стосовно певної категорії злочинів або особи.

Уся інформація, яку отримує каналами Інтерполу Міністерство внутрішніх справ України, вміщується в інтегровану базу даних НЦБ з такими підсистемами:

- 1) документи;
- 2) особи;
- 3) транспорт;
- 4) фірми;
- 5) номерні речі;
- 6) валюта;
- 7) предмети мистецтва.

У 1946 році з метою організації міжнародного розшуку злочинців, осіб, зниклих безвісти, ідентифікації невпізнаних трупів тощо було запроваджено циркулярні повідомлення Інтерполу (картки Інтерполу). Вони поділяються на такі категорії:

1) «Розшук» («червоне повідомлення») – виставляються на злочинців, які підлягають арешту з подальшою видачею країні-ініціаторові розшуку. Ці повідомлення містять повний текст ордера (санкції) на арешт і детальний опис вчиненого злочину;

2) «Установлення місцезнаходження» («блакитне повідомлення») – виставляється на особу, яка перебуває поза межами країни-ініціатора, для встановлення місця перебування тощо;

3) «Попередження» («зелене повідомлення») – містить інформацію про «професійних» злочинців, які діють на території декількох країн, і завдання щодо спостереження за ними;

4) «Невпізнаний труп» («чорне повідомлення») – детальний опис знайденого трупа, стосовно якого є підстави вважати, що загиблий за життя походив з іншої держави, з метою ідентифікації в повідомленні вміщуються

відбитки пальців;

5) «Зниклий безвісти» («жовте повідомлення») – інформація про осіб, зниклих безвісти, з метою їх розшуку й ідентифікації;

б) «Терористична загроза» («оранжеве повідомлення») – інформація щодо осіб, які причетні до скоєння терористичних актів або підозрюються в ньому.

Запити, одержані правоохоронними органами України з НЦБ, виконуються за такі терміни:

з позначкою «Терміново» — впродовж доби з часу надходження;

«Звичайно» — в якомога коротший термін, але не більше десяти діб;

«Нетермінове» — в якомога коротший термін або до вказаної у запиті дати, але не більше одного місяця.

НЦБ відмовляє повністю або частково у виконанні запитів:

а) що не стосуються компетенції Інтерполу;

б) пов'язаних із злочинами політичного, військового, релігійного чи расового характеру;

в) виконання яких призведе до порушення суверенітету та безпеки України, законодавства України чи держави куди надсилається запит, прав людини;

г) оформлених з порушенням вимог Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей Національного центрального бюро Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів;

д) якщо вони надійшли від фізичних осіб.